

Design and Psychometrics of Tools for Measuring the Consequences of Virtual Social Networks on Married Life

ABSTRACT

Background and Objective: Couples' communication interactions in the context of social networks have been challenged. The aim of this study was to evaluate the validity and reliability of a tool for measuring the consequences of virtual social media on marital life by factor analysis.

Materials and Methods: This tool is a qualitative methodology based on the exploration of views and perceptions of married men and women about the consequences of virtual social networks on married life. The validity of the questionnaire was assessed through face validity (qualitative and quantitative), content validity (qualitative and quantitative) and construct validity (exploratory and confirmatory factor analysis) in 700 married individuals. The reliability of the questionnaire was determined by the test-retest method (calculation of intra-class correlation coefficient) and internal correlation (calculation of Cronbach-alpha coefficient). Statistical analysis was performed by SPSS24 and AMOS24 software.

Results: The initial instrument consisted of 20 items from a qualitative study, which after psychometrics, 4 items were removed and 12 items remained. The range of values calculated for the ratio and content validity index of the items were (0.83-1) and (0.66-1), respectively, and the impact score of all of them was higher than 1.5. The Intra-class correlation coefficient and Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire were obtained at 0.864 and 785, respectively. The results of exploratory factor analysis were four factors: «Threat of marital commitment», "individualization of cohabitation", "Threat to privacy" and "Faded intimacy". In confirmatory factor analysis the fitted model based on these four factors explained 43.75% of the consequences of social media presence on couples' lifestyle.

Conclusion: Psychometric results in this study showed that a tool with 20- iteme and 4 domains for measuring the consequences of social media presence on couples' lifestyles has good validity and reliability and it can be used as a suitable tool in this field.

Keywords: Psychometrics, Tools, Social Networking, Couples, Factor Analysis

Paper Type: Research Article.

► **Citation (Vancouver):** Yarahmadi S, Kazemi S, Roozbehani N, Zarei F. Design and Psychometrics of Tools for Measuring the Consequences of Virtual Social Networks on Married Life. *Iran J Health Educ Health Promot. Winter 2022*;9(4): 350-359 .

► **Citation (APA):** Yarahmadi S., Kazemi S., Roozbehani N., Zarei F. (Winter 2022). Design and Psychometrics of Tools for Measuring the Consequences of Virtual Social Networks on Married Life. *Iranian Journal of Health Education & Health Promotion.*, 9(4),350-359.

Saeed Yarahmadi

Department of Health Education and Health Promotion School of Health, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan , Iran.

Sara Kazemi

PhD Student, Department of Health Education and Health Promotion, Faculty of Medical Sciences, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Nasrin Roozbehani

Associate Professor, Department of Health Education and Health Promotion, School of Health, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran.

Fatemeh Zarei

* Assistant Professor, Department of Health Education and Health Promotion, Faculty of Medical Sciences, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran (Corresponding Author) : f.zarei@modares.ac.ir

Received: 2021/06/25

Accepted: 2021/08/20

Doi: 10.52547/ijhehp.9.4.350

طراحی و روان‌سنجی ابزار اندازه‌گیری پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی

چکیده

زمینه و هدف: تعاملات و مناسبات ارتباطی زوجین در بستر شبکه‌های اجتماعی دچار چالش شده است. این مطالعه با هدف ارزیابی روان‌سنجی ابزار سنجش پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی با روش تحلیل عاملی انجام شده است.

مواد و روش‌ها: این ابزار مبتنی بر واکاوی دیدگاه‌ها و ادراکات زنان و مردان متأهل از پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی به روش مطالعه کیفی است. روایی پرسشنامه از طریق روایی صوری (کیفی و کمی)، روایی محتوا (کیفی و کمی) و روایی سازه (تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی) در ۷۰۰ فرد دارای تجربه تأهل مورد بررسی قرار گرفت. پایایی پرسشنامه به روش آزمون - بازآزمون (محاسبه ضریب همبستگی درون طبقه‌ای) و نیز بررسی همبستگی درونی (محاسبه ضریب آلفا - کرونباخ) تعیین شد. تحلیل‌های آماری نیز توسط نرم‌افزارهای SPSS24 و AMOS24 انجام پذیرفت.

یافته‌ها: ابزار اولیه شامل ۲۰ گویه در پی یک مطالعه کیفی به‌دست آمده بود که بعد از روان‌سنجی، ۴ گویه حذف و ۱۲ گویه باقی ماند. طیف مقادیر محاسبه شده برای نسبت و شاخص روایی محتوای گویه‌های مورد بررسی به ترتیب (۰/۸۳-۱) و (۰/۶۶-۱) و امتیاز تأثیر همه آنها بالاتر از ۱/۵ بود. ضریب همبستگی درون طبقه‌ای و ضریب آزمون آلفای کرونباخ پرسشنامه به ترتیب ۰/۷۸۵ و ۰/۸۶۴ به‌دست آمد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی چهار عامل «تعهد تهدید شده»، «فردی شدن زندگی مشترک»، «حریم غیرخصوصی» و «صمیمیت کم‌رنگ» را استخراج کرد. مدل برازش یافته بر اساس این چهار عامل ۴۳/۷۵ درصد پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر زندگی زوجی را تبیین کرد.

نتیجه‌گیری: نتایج روان‌سنجی در این مطالعه نشان داد نسخه ابزار ۱۲ گویه و ۴ عاملی سنجش پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر زندگی زوجی از روایی و پایایی مطلوب برخوردار است و از آنها می‌توان به عنوان ابزاری مفید و کاربردی در این زمینه استفاده کرد.

کلیدواژه: روان‌سنجی، ابزار، شبکه‌های اجتماعی مجازی، زوجین، تحلیل عاملی
نوع مقاله: مطالعه پژوهشی.

◀ **استناد (ونکوور):** یار احمدی س، کاظمی س، روزبهانی ن، زارعی ف. طراحی و روان‌سنجی ابزار اندازه‌گیری پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی. *فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت*. زمستان ۱۴۰۰؛ ۹(۴): ۳۵۰-۳۵۹.

◀ **استناد (APA):** یار احمدی، سعید؛ کاظمی، سارا؛ روزبهانی، نسرين؛ زارعی، فاطمه. (زمستان ۱۴۰۰). طراحی و روان‌سنجی ابزار اندازه‌گیری پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی. *فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت*. ۳۵۹-۳۵۰. (۴)۹.

سعید یار احمدی

گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، زنجان، ایران

سارا کاظمی

دانشجوی دکتری، گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران،

نسرين روزبهانی

دانشیار گروه آموزش بهداشت و ارتقا سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران

فاطمه زارعی

* استادیار گروه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول):
f.zarei@modares.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۲۹

مقدمه

فناوری اطلاعات و ارتباطات به یکی از مهم‌ترین نیروها و ابزارهایی تبدیل شده است که روند جهانی شدن را پیش می‌برد. با پیشرفت تکنولوژی و قابلیت‌های مختلف تلفن‌های هوشمند، میزان استفاده افراد از شبکه اجتماعی مجازی گسترش یافته است (۱). با گسترش سایه فناوری اطلاعاتی - ارتباطی در زندگی روزمره، شاهد شکل‌گیری نسل جدیدی از ابزارهای مبتنی بر اینترنت هستیم که شبکه‌های اجتماعی مجازی یکی از بانفوذترین این فناوری‌های نوین ارتباطی محسوب می‌شوند. ایجاد ارتباطات جمعی و میان فردی، تشکیل اجتماعات مجازی، اطلاع‌رسانی و تبادل اطلاعات و نظریات، شناخته شده‌ترین کارکردهای این شبکه‌ها به شمار می‌روند (۲).

تغییر رفتار فردی، عاطفی، خانوادگی و اجتماعی کاربران متأثر از شبکه‌های اجتماعی مجازی، حکایت‌گر نفوذ این فناوری رو به گسترش است (۳). رسانه‌های اجتماعی تأثیر نسبتاً زیادی بر نرخ طلاق داشته‌اند (۴). نسبت‌های طلاق رو به افزایش است و شواهدی در دست است که نشان می‌دهد پایگاه‌های شبکه‌های اجتماعی، زمینه‌هایی برای پایبند نبودن به ازدواج فراهم آورده‌اند (۵). آمار در آمریکا نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۱، حداقل یک زوج از هر پنجاه زوج متأهل، آشنایی‌شان از طریق پایگاه‌های شبکه‌های اجتماعی شکل گرفته است. در عین حال، ۴ مورد از هر ۵ وکیل مشاور در امور طلاق در آمریکا نیز اظهار داشته‌اند که شاهد افزایش موارد طلاق مرتبط با شبکه‌های اجتماعی بوده‌اند. استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی در محیط خانواده باعث کاهش سطح ارتباطات عاطفی در خانواده‌ها شده و میزان گفت‌وگو در خانواده را حتی از ۱۵ دقیقه در روز هم کمتر کرده است (۵ و ۶).

جاذبیت شبکه‌های اجتماعی یکی از علل استفاده بیش از حد از این شبکه‌ها است که موجب شده اغلب کاربران این شبکه‌ها، به استفاده از آن اعتیاد پیدا کنند، به طوری که وابستگی و عادت روزمره‌وار به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، در زمره آسیب‌های نوپدید در ارتباط با کاربرد انواع شبکه‌های مجازی شناسایی شده است (۷). استفاده بیش از حد از اینترنت، با پیامد کاهش ارتباط‌های

خانوادگی همراه بوده است و افرادی که بیشتر از اینترنت استفاده کرده‌اند، میزان تنهایی‌شان افزایش بیشتری یافته است (۷ و ۸). افزایش استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به‌رغم کاربردهای مفیدی که این روزها دارد، در کنار اشتغال به کار طولانی زوجین، موجبات دوری اعضای خانواده از یکدیگر را فراهم ساخته است، به گونه‌ای که افراد با وجود نزدیکی فیزیکی و زیر یک سقف بودن در درون خانواده، گاه فاصله عاطفی و معنوی زیادی را از یکدیگر تجربه می‌کنند و کمترین مراودات و گفت‌وگوی همدلانه را با یکدیگر دارند (۵ و ۹).

مطالعات نشان داده است که رسانه‌های اجتماعی به بالاترین اعتیاد تبدیل شده‌اند، به طوری که زندگی مردم را نه تنها به صورت فردی، بلکه در سطح اجتماعی نیز تحت تأثیر قرار داده‌اند. ثابت شده است که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دلیل تأثیر منفی بر روابط به‌ویژه در بین زوجین است. در حقیقت، رسانه‌های اجتماعی در زندگی زوجین موجب نابسامانی شده است. از یک منظر، رسانه‌های اجتماعی منبع جلب حمایت و از منظر دیگر، علت درگیری‌ها و برخی احساسات منفی در بین زوجین محسوب می‌شوند (۹). در چنین روندی روابط بین فردی ناامن و رفتار تحت تأثیر قرار می‌گیرد که در طولانی مدت موجب ایجاد شکاف بین افراد خانواده، افسردگی و روابط خانوادگی می‌شود. با توجه به گسترش دامنه ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، برقراری ارتباط با جنس مخالف بسیار آسان شده است، و این سهولت می‌تواند تعهد زوجین را تهدید کند (۹). با توجه به استقبال روزافزون افراد جامعه از امکاناتی که تحت عنوان شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های جدید برای برقراری تعاملات و مناسبات ارتباطی فراهم شده است و همچنین با وجود شیوع همه‌گیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و مزایا و معایب آن، تحقیقات محدودی در این زمینه وجود دارد. با توجه به ساختار جمعیتی جوان جامعه ایران، و اهمیت خانواده و زندگی مشترک به عنوان بنیان اصلی جامعه، شناخت، پیشگیری و درمان هر عاملی که بر سبک زندگی زوجین تأثیر داشته باشد، الزامی به نظر می‌رسد.

و فردی شدن زندگی مشترک) طراحی شد. این پرسشنامه با طیف لیکرت سه گزینه‌ای شامل مخالفم با ۱ امتیاز، نظری ندارم ۲ امتیاز و موافقم ۳ امتیاز پاسخ داده می‌شد.

روان‌سنجی ابزار

در این مرحله نسخه تدوین شده از نظر روایی محتوا^۱ مورد بررسی قرار گرفت. روایی محتوا به دو روش کیفی و کمی انجام شد. در بخش روایی صوری کیفی، پرسشنامه در اختیار ۱۲ نفر از متخصصان رشته‌های آموزش بهداشت (۳ نفر)، آموزش پرستاری (۶ نفر) و خبرگان در حوزه روان‌شناسی زوجی (۳ نفر)، قرار گرفت و نظرات آنان در رابطه با رعایت دستور زبان، استفاده از واژه‌های مناسب، قرارگیری گویه در جای مناسب خود و امتیازدهی مناسب، اخذ شد. سپس با در نظر گرفتن نظرات و پیشنهادات خبرگان، بازنویسی، اصلاحات و تغییرات پیشنهادی در گویه‌ها انجام شد.

در بررسی روایی محتوا به صورت کمی، ابتدا پرسشنامه اولیه به ۴۰ فرد با حداقل یک بار تجربه تأهل دارای معیارهای ورود داده شد و امتیاز تأثیر هر گویه محاسبه گردید. امتیاز تأثیر بالای ۱/۵ قابل قبول در نظر گرفته شد. سپس برای اطمینان از اینکه مهم‌ترین و صحیح‌ترین محتوا (ضرورت سؤال) انتخاب شده است، از نسبت روایی محتوا^۲ و برای اطمینان از اینکه گویه‌های ابزار به بهترین نحو جهت اندازه‌گیری محتوا طراحی شده، از شاخص روایی محتوا^۳ استفاده شد (۱۱). بدین منظور برای نسبت روایی محتوا از متخصصین خواسته شد تا هر گویه را بر اساس طیف سه قسمتی «ضروری است»، «مفید است اما ضروری نیست» و «ضروری نیست» بررسی کنند. مقادیر نسبت روایی محتوا بالاتر از ۵۶/۰ بر اساس جدول لاوشه^۴ مورد پذیرش قرار گرفت (۱۲) و هر گویه از نظر مربوط بودن، ساده بودن و واضح بودن با طیف لیکرت چهار قسمتی (مثلاً ۱: غیرمرتبط، ۲: تا حدودی مرتبط، ۳: مرتبط و ۴: کاملاً مرتبط) بررسی شدند و مقادیر بالاتر از ۷۹/۰، مورد پذیرش قرار گرفتند.

از آنجا که مروری بر مطالعات گذشته نشان داد که ابزار مناسبی برای سنجش پیامدهای حضور در شبکه‌های مجازی بر سبک زندگی در گروه هدف مورد نظر (زوجین) وجود ندارد، لذا پرسشنامه طراحی شده می‌تواند به عنوان یک ابزار اصلی برای پژوهش‌های توصیفی و برنامه‌ریزی آموزشی مورد استفاده محققان قرار گیرد. پرسشنامه‌های موجود در رابطه با این موضوع، تنها به جمع‌آوری داده‌ها در خصوص ارتباط و یا عدم ارتباط حضور در شبکه‌های اجتماعی و روابط زوجین پرداخته و پیامدهای آن را بررسی نکرده‌اند. نتایج مطالعه حاضر به بدنه دانش موجود در زمینه پیامدهای حضور در شبکه‌های مجازی افزوده و آن را گسترش می‌دهد. از این رو، این تحقیق بر آن است که با توجه به یافته‌های حاصل از فاز کیفی مطالعه به طراحی و روان‌سنجی ابزار سنجش پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجین بپردازد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه به صورت مقطعی - تحلیلی بر روی ۷۰۰ فرد با تجربه تأهل در سال ۱۴۰۰ انجام شد که متشکل از دو مرحله طراحی ابزار و روان‌سنجی بود.

طراحی ابزار

ابزار حاضر حاصل از یافته‌های مطالعه کیفی با هدف واکاوی دیدگاه‌ها و نقطه نظرات زنان و مردان دارای تجربه زندگی زوجی در پاسخ به چیستی پیامدهای حضور بر زندگی زوجی بود. مطالعه کیفی با ۲۰ مشارکت‌کننده به صورت نمونه‌گیری هدفمند از نوع در دسترس انجام گرفت (۱۰). داده‌ها با مصاحبه فردی، عمیق و نیمه ساختارمند جمع‌آوری و ضبط شد. پس از پیاده‌سازی متن مصاحبه بر اساس مراحل تحلیل محتوای گرانهایم مورد تحلیل قرار گرفت. (۱۰) سپس بر اساس نتایج مطالعه کیفی، پرسشنامه‌ای شامل ۲۰ گویه در ارتباط با پیامدهای مختلف شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجین بر اساس شش طبقه استخراج شده از مطالعه کیفی (بستر آگاهی‌دهنده، دسترس‌پذیری، درک تعامل آسیب‌دیده بین زوجین، خیانت خزنه و نامحسوس، حریم زوجی تهدید شده،

1. Content Validity
2. Content validity ratio (CVR)
3. Content validity index (CVI)
4. Lawshe

برای بررسی روایی سازه پرسشنامه از تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی استفاده شد. در این مرحله حجم نمونه ۷۰۰ نفر در نظر گرفته شد. معیار تعیین حجم نمونه، در نظر گرفتن ۲۰-۱۰ نفر برای هر گویه (۱۱) و تقسیم تصادفی نمونه‌ها برای انجام تحلیل اکتشافی و تأییدی (۳۵۰ نفر برای هر تحلیل) بود. بدین ترتیب ۷۰۰ فرد با تجربه تأهل بودند که با نمونه‌گیری هدفمند از بین زنان و مردان، با تجربه حداقل یک سال زندگی زوجی و تجربه حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری به این شکل بود که پرسشنامه به صورت آنلاین به طرق مختلف (از طریق شبکه‌های اجتماعی و وبسایت) در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت. به این شیوه که لینک پرسشنامه در پیج اینستاگرامی و تلگرامی معتبر با تعداد فالور بالا برای مدت یک هفته در دسترس عموم قرار گرفت.

بعد از دریافت پاسخ‌ها، تحلیل عامل اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس و با استفاده از SPSS ۲۴ انجام شد و شاخص‌های مورد استفاده شاخص کیزر-میر-اولکین^۱ و آزمون کرویت بارتلت بودند. شاخص KMO نشان‌دهنده کفایت نمونه‌گیری و حجم نمونه کافی برای اجرای تحلیل عاملی است. میزان این شاخص بین صفر تا یک است و مقدار قابل قبول برای KMO را بیشتر از ۰/۵ پیشنهاد کرده‌اند (۱۳). برای اطمینان از مناسب بودن داده‌ها از آزمون کرویت بارتلت استفاده شد که این آزمون، معناداری تحلیل داده‌ها را می‌سنجد و در سطح معناداری ۰/۹۵ در نظر گرفته شد. تحلیل عامل تأییدی با نرم‌افزار AMOS نسخه ۲۴ انجام شد. جهت برازش مدل از شاخص‌های مجذور کای به درجه آزادی، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)^۲، شاخص نیکویی برازش (GFI)^۳، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI)^۴، شاخص برازش هنجار شده (NFI)^۵ و شاخص برازش تطبیقی (CFI)^۶ استفاده

شد. شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد کمتر از ۰/۰۸ نشان‌دهنده برازش خوب و برای شاخص نیکویی برازش، شاخص برازش هنجار شده و شاخص برازش تطبیقی میزان بالای ۰/۹ نشان‌دهنده برازش خوب مدل می‌باشد. نسبت کای دو به درجه آزادی کمتر از ۵ قابل قبول و کمتر از ۲ خوب برآورد می‌شود (۱۴). در مرحله نهایی پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آزمون - بازآزمون که نشانگر قابلیت تکرارپذیری یک شاخص است بررسی شد. بدین منظور پرسشنامه در اختیار ۳۰ فرد دارای معیار ورود زنان و مردان، با تجربه حداقل یک سال زندگی زوجی و تجربه حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی قرار گرفت؛ سپس هفت روز بعد از آنها خواسته شد تا مجدداً پرسشنامه‌ها را تکمیل کنند. همبستگی بین نمرات حاصل از دو بررسی با آزمون ICC^۷ تعیین شد که قابل قبول‌ترین آزمون جهت ثبات ابزار است. چنانچه این شاخص بین ۰/۷-۰/۸ باشد، میزان ثبات مطلوب است (۱۲). علاوه بر این، پایایی از روش آلفای کرونباخ نیز محاسبه شد.

به منظور رعایت اصول اخلاق در پژوهش اهداف مطالعه برای شرکت‌کنندگان و اطمینان از محرمانه بودن اطلاعات آنها توضیح در ابتدای متن پرسشنامه آنلاین توضیح داده شده بود. همچنین قبل از پرسش‌های اصلی در پرسشنامه رضایت آگاهانه آنها نسبت به تکمیل پرسشنامه اخذ شد.

یافته‌ها

از مجموع ۷۰۰ نفر فرد شرکت‌کننده در این مطالعه، میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۳۶/۸۷ با انحراف معیار ۶/۳۴ سال بود. نیمی از شرکت‌کنندگان (۳۵۰ نفر) زن و نیمی دیگر مرد و ۷۱ درصد متأهل بودند. ۳۱ درصد اعلام کردند کارمند تمام وقت هستند و تحصیلات افراد مورد پژوهش با ۵۶ درصد و تحصیلات همسر آنها با ۵۱ درصد در سطح کارشناسی بیشترین سطح تحصیلی در بین سایر سطوح تحصیلی بود. وضعیت اقتصادی ۴۱ درصد از زوجین در سطح مطلوب گزارش گردید. (جدول شماره ۱)

1. KMO
2. Root Mean Square Error of Approximation:
3. Goodness Fit Index
4. Adjusted Goodness Fit Index
5. Normal Fit Index:
6. Comparative Fit Index

7. Intra-class coefficient correlation

بزرگتر از عدد مشخص شده در استاندارد جدول لاوشه (۰/۵۶) بودند (بین ۰/۶۶ تا ۰/۱). همچنین نتایج بررسی شاخص روایی حاکی از آن بود که این میزان برای این ۱۵ گویه بالاتر از ۰/۷۹ و بین ۰/۸۳ تا ۱ برای هر گویه به‌دست آمد که قابل قبول بود. همچنین در بررسی روایی صوری کمی نتایج امتیاز تأثیر حاکمی از آن بود که تمامی گویه‌ها امتیاز مساوی یا بیش از ۱/۵ دارند، بنابراین ۱۵ گویه حفظ شدند.

نتایج بررسی پایایی انجام شده با دو روش بازآزمایی و همبستگی درونی نشان داد که گویه‌های به کار رفته در این مطالعه از پایایی مطلوبی برخوردار بودند و امتیاز کلی این شاخص‌ها به ترتیب برابر با (۰/۸۶۴) و (۰/۷۸۵) محاسبه شد.

در بررسی روایی سازه، بر اساس نتایج تحلیل عاملی اکتشافی ابعاد پرسشنامه استخراج شدند. شاخص KMO در تحلیل عاملی اکتشافی برابر با ۰/۷۳ (۰/۰۰۱ < p، df=۹۱، $\chi^2=۸۸۴/۱۲$) بود که کفایت حجم نمونه را تأیید کرد. با روش حداکثر درست‌نمایی و با استفاده از چرخش واریماکس و همچنین نمودار سنگریزه، چهار عامل «تعهد تهدید شده»، «فردی شدن زندگی مشترک»، «حریم غیر خصوصی» و «صمیمیت کم‌رنگ» استخراج شد که ۴۳/۷۵ درصد پيامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجین را تبیین کردند. (جدول ۲).

جدول ۲: عوامل اکتشافی استخراج شده پرسشنامه سنجش پيامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجین

گویه‌های پرسشنامه		عامل‌ها
عامل اول	عامل دوم	عامل سوم
عامل چهارم		
۱- حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب تضعیف بنیان خانواده است.	۰/۶۵۵	
۲- شبکه‌های اجتماعی مجازی تهدیدکننده اعتماد بین زوجین هستند.	۰/۶۴۵	
۳- شبکه‌های اجتماعی مجازی زمینه‌ساز روابط فرازوجی (خارج از خانواده و روابط زناشویی) هستند.	۰/۵۶۴	تعهد تهدید شده
۴- شبکه‌های اجتماعی مجازی تهدیدکننده تعهد بین زوجی هستند.	۰/۵۶۴	
۵- حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی زمینه‌ساز شک و بدبینی در زندگی زوجین است.	۰/۵۵۰	
۶- شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب فردگرایی زوجین می‌شوند.	۰/۶۲۶	فردی شدن
۷- شبکه‌های اجتماعی مجازی منجر به عادی شدن ارتباطات غیر رو در رو (غیر حضوری) بین زوجین می‌شوند.	۰/۶۶۱	زندگی مشترک
۸- حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر کیفیت زندگی زوجی اثر دارد.	۰/۷۰۱	
۹- شبکه‌های اجتماعی مجازی تهدیدکننده حریم خصوصی زوجی هستند.	۰/۷۰۱	حریم
۱۰- شبکه‌های اجتماعی مجازی زمینه‌ساز سوءاستفاده از اطلاعات خصوصی زوجین هستند.	۰/۵۹۷	غیر خصوصی
۱۱- حضور زوجین در شبکه‌های اجتماعی مجازی صمیمیت بین زوجین را تهدید می‌کند.	۰/۸۲۲	صمیمیت کم‌رنگ
۱۲- شبکه‌های اجتماعی مجازی، باعث کم‌رنگ شدن ارتباط رو در رو بین زوجین هستند.	۰/۶۴۱	

جدول ۱: مشخصات دموگرافیک افراد مورد مطالعه و ارتباط آن‌ها

سن	متغیر	
	میانگین (انحراف معیار)	درصد (%)
۶/۳۴+۳۶/۸۷		
جنسیت	زن	۳۵۰ (۵۰)
	مرد	۳۵۰ (۵۰)
تجربه تأهل	متأهل	۴۹۷ (۷۱)
	مطلقه و بیوه	۱۵۳ (۲۱)
	ازدواج موقت	۵۰ (۷)
شغل	کارمند	۲۱۷ (۳۱)
	آزاد	۲۴۴ (۳۴)
	بیکار - زن خانه‌دار	۲۳۹ (۳۴)
سواد	دیپلم	۱۲۶ (۱۶)
	دانشگاه	۵۷۴ (۸۴)
وضعیت درآمد	بسیار مطلوب	۱۸۱ (۲۵)
	مطلوب	۲۹۲ (۴۱)
	نامطلوب	۲۲۷ (۲۹)

در ابتدا پرسشنامه تدوین شده شامل ۲۰ گویه بود. بر اساس محاسبه امتیازات اخذ شده از کارشناسان، میانگین نسبت روایی و شاخص روایی محتوای محاسبه شده برای کل پرسشنامه حاکی از آن بود که تمامی گویه‌ها به جز ۵ گویه از مقیاس‌ها مساوی یا

بحث و نتیجه گیری

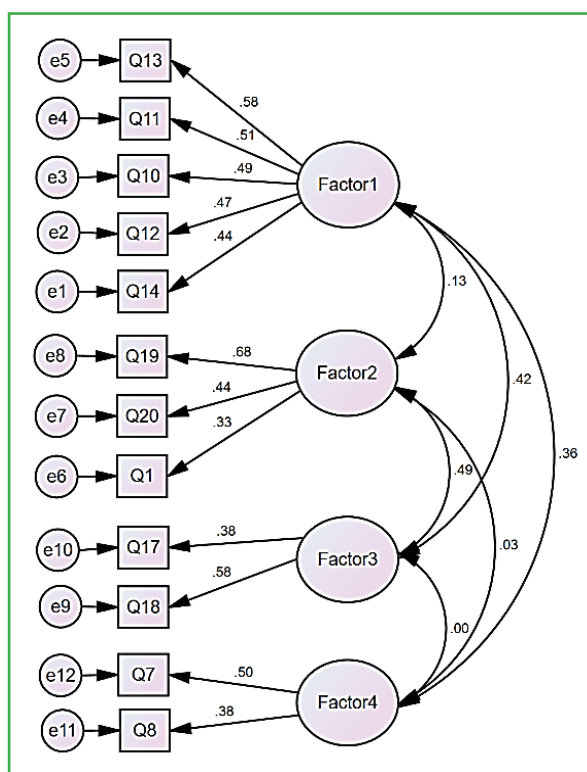
این مطالعه با هدف ارزیابی روان‌سنجی ابزار سنجش پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر زندگی زوجی با روش تحلیل عاملی انجام شده است. در این مطالعه ویژگی‌های مختلف روان‌سنجی پرسشنامه پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجین شامل: روایی صوری، روایی محتوا، روایی سازه و پایایی آن بررسی شد. نتایج به دست آمده از روایی و پایایی مطلوب این پرسشنامه حمایت می‌کند، به طوری که میانگین میزان CVI و CVR پرسشنامه برای همه گویه‌ها به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۸۳ به دست آمد که نشان‌دهنده روایی مطلوب این آزمون بود. در این مطالعه، پایایی ابزار از طریق ضریب توافق همبستگی بین طبقات (ICC) ۰/۸۶ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی مناسبی است. همچنین پایایی درون طبقه‌ای این پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ مقدار ۰/۷۸۵ محاسبه شد. این مقدار نشان‌دهنده پایایی خوب این ابزار است (۱۲).

در مطالعه خواجه احمدی و همکاران با هدف طراحی و روان‌سنجی پرسشنامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل میانگین میزان شاخص و نسبت روایی محتوا به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۸۶ و آلفای کرونباخ ۰/۹۲ محاسبه شد (۱۵). در مطالعه برقی و همکاران با هدف سنجش تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر روابط زناشویی و کیفیت زندگی زوجین در شیراز، میزان شاخص و نسبت روایی محتوا به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۷۶ محاسبه شد. پایایی ابزار به روش آلفای کرونباخ در این مطالعه در همه حیطه‌ها بیشتر از ۰/۷ بود (۱). در مطالعه فلاحتی با هدف تحلیل کیفی و کمی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در ساختار خانواده، پرسشنامه محقق ساخت بر اساس نوع استفاده کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اساس فعالیت‌های مرسوم به دوازده بخش تقسیم شد. پایایی ابزار به روش آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۶ محاسبه شد (۷). در مطالعه فتحی و همکاران با هدف بررسی رابطه مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی با سبک زندگی جوانان انجام گرفت. پایایی ابزار به روش آلفای کرونباخ در این مطالعه در همه حیطه‌ها ۰/۶۴-۰/۸۲ محاسبه گردید (۱۶). همان‌طور که ملاحظه می‌شود پرسشنامه حاضر نیز

سه گویه میزان بار عاملی زیر ۰/۳۰ داشت که از پرسشنامه حذف شدند (۱۳). در مرحله بعد به منظور تأیید ساختار حاصل از تحلیل عامل اکتشافی، تحلیل عامل تأییدی انجام شد، به طوری که RMSEA کمتر از ۰/۰۶ و نسبت کای دو به درجه آزادی کمتر از ۲ بود. بقیه شاخص‌ها نیز نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل بودند (جدول ۳، شکل ۱).

جدول ۳: مقادیر شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه سنجش پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجین

RMSEA	IFI	NFI	AGFI	GFI	CFI	df/Xr	P value
۰/۰۳۴	۰/۹۴	۰/۸۷	۰/۹۷	۰/۹۸	۰/۹۳	۱/۸۲	۰/۰۰۱

شکل ۱: الگوی تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه سنجش پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجی (عامل اول: تعهد تهدید شده^۱، عامل دوم: فردی شدن زندگی مشترک^۲، عامل سوم: حریم غیر خصوصی^۳، عامل چهارم: صمیمیت کم‌رنگ^۴)

1. Threat of marital commitment
2. Threat to privacy
3. Faded intimacy
4. Individualization of cohabitation

– نقش‌های جدیدی از تعاملات جنسی را در فضای اینترنت مانند روابط فرازوجی شکل داده‌اند (۲۱، ۲۲).

۲- فردی شدن زندگی مشترک

فردی شدن زندگی مشترک به واسطه حضور زوجین در شبکه‌های اجتماعی، به احساس تضعیف کیفیت تصمیم‌گیری‌های مشترک، و عادی شدن ارتباطات غیر رو در رو اشاره می‌کند. که دومین عامل در فردی شدن زندگی مشترک با مقدار ویژه ۱/۵۵ بود که حدود ۱۰/۳۵ درصد از کل واریانس را توضیح داد. مطالعه کروس و همکاران گزارش داد که بین شبکه‌های اجتماعی و روابط زناشویی و کیفیت زندگی رابطه معنادار و معکوس وجود دارد [۲۹]. مطالعات مختلفی نشان داد، استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند تأثیر منفی بر نهاد خانواده داشته باشد و تعارض ذاتی را برای زوجین به وجود آورد و موجب کاهش کیفیت زندگی زوجین گردد (۱، ۲۳، ۲۴).

۳- حریم غیر خصوصی

مفهوم حریم غیرخصوصی به ادراک اثر تهدید کنندگی شبکه‌های اجتماعی بر حریم خصوصی زوجی اشاره دارد به گونه‌ای که شبکه اجتماعی می‌تواند زمینه‌ساز سوءاستفاده از اطلاعات خصوصی زوجین باشد. در این مطالعه حریم غیرخصوصی، سومین عامل از پیامدهای استفاده از شبکه‌های مجازی بر سبک زندگی بود که با مقدار ۱/۲۳ حدود ۸/۱۷ درصد از واریانس کل را توضیح داد. آسیب‌پذیری‌های اطلاعاتی منجر به تهدید صمیمیت زوجین می‌گردد (۲۵، ۲۶). مصادیق ناامنی در فضای مجازی خانواده می‌تواند به خطر افتادن حریم خصوصی به هر حالتی باشد، از عکس‌های شخصی اعضای خانواده گرفته تا رازهای اعضای خانواده که افشا شدن آنها می‌تواند موجب ناامنی امنیت خانواده شود. این موضوع ممکن است به دلیل توجه کم اعضای خانواده به همدیگر باشد و گفت‌وگو و تعامل بین آنها را کاهش دهد (۲۶).

۴- صمیمیت کم‌رنگ

عامل صمیمت کم‌رنگ به پیامد تهدید کننده دیگر حضور زوجین در شبکه‌های اجتماعی مجازی اشاره کرده و شبکه‌های اجتماعی مجازی،

مانند پرسشنامه‌های دیگر مرتبط دارای روایی و پایایی مناسبی است. در مطالعه حاضر، در بررسی روایی سازه پرسشنامه با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی چهار عامل «تعهد تهدید شده»، «فردی شدن زندگی مشترک»، «حریم غیر خصوصی» و «صمیمیت کم‌رنگ» استخراج شد که در مجموع ۴۳/۷۵ درصد کل واریانس پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجی را تبیین کردند که برای چهار عامل میزان متوسطی است. می‌توان پیچیده بودن روابط زوجین را یکی از علل پایین بودن میزان تبیین واریانس کل توسط این چهار عامل دانست.

۱- تهدید درک شده

تهدید درک شده در این مطالعه به احساس تهدیدی که زوجین نسبت به پایداری زندگی زوجی به واسطه حضور در شبکه‌های اجتماعی ادراک می‌کنند. اولین عامل با ارزش ۲/۶۷ بیشترین سهم را در توضیح واریانس کل (۱۷/۷۷ درصد) داشت. برخی مطالعات دیگر نیز کاهش اعتماد و تعهد بین زوجین را عامل مهمی به عنوان پیامد منفی استفاده از شبکه‌های مجازی دانسته‌اند (۱۶-۱۸)، که بیانگر اهمیت نقش شبکه‌های مجازی در ایجاد یک تجربه ناخوشایند و ایجاد شک و بدبینی بین زوجین است. هر چه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در میان زوجین بیشتر شود و استفاده صحیح و اصولی از این فناوری انجام نشود، می‌تواند زوجین را به طلاق عاطفی سوق دهد. مطالعات گوناگون گزارش می‌دهند که ارتباط مستقیم بین عادی شدن خیانت زوجین در شبکه‌های اجتماعی با طلاق عاطفی زوجین وجود دارد (۱، ۱۹). یک مطالعه کیفی نشان داده است که شبکه‌های اجتماعی تهدیدهای جدی خانوادگی، اخلاقی، فرهنگی، روحی و جسمی را برای کاربران جوان به همراه دارد (۲۰). نیاز جنسی مدت‌هاست که یکی از موضوعات اصلی در مطالعات انسانی محسوب می‌شود و با اشغال ذهن آنها در طول تاریخ بر رفتارهایشان تأثیر می‌گذارد. بدیهی است که ارزش‌ها و در نتیجه ارزش‌های جنسی، در جامعه ما تغییر کرده‌اند. جهانی شدن به‌طور کلی و تأثیر شبکه‌های اجتماعی به‌طور خاص درک رضایت از نیازهای جنسی را دگرگون کرده است و افراد – آگاهانه یا ناآگاهانه

را باعث کم‌رنگ شدن ارتباط رو در رو بین زوجین می‌داند. کم‌رنگ شدن صمیمیت، چهارمین عامل با ارزش ۱/۱۲ بود که ۷/۴۶ درصد از واریانس کل را تبیین کرد. یکی از مزایای شبکه‌های اجتماعی جنبه سرگرم‌کننده بودن آن است. از آنجا که امکانات تفریحی و سرگرمی کافی نیستند یا گران هستند، این موضوع موجب فرار از تنهایی و دستیابی به احساس خوب در زندگی و پناه بردن به دنیای مجازی و اینترنت می‌شود که باعث کم‌رنگ شدن ارتباط زوجین شده و تهدیدی برای صمیمیت بین آنها می‌گردد (۲۵، ۲۷).

اگرچه این مطالعه نشان داد که ابزار از روایی و پایایی قابل قبولی برخوردار است، با توجه به ویژگی‌های نمونه مورد بررسی باید تعمیم‌پذیری آن با احتیاط صورت گیرد. از آنجا که این مطالعه به صورت آنلاین انجام شده است و مختص به یک شهر و منطقه خاص نیست، با توجه به وابستگی کیفیت زندگی به ویژگی‌های فرهنگی، نتایج هنجاریابی در شهرهای مختلف می‌تواند متفاوت باشد. همچنین با در نظر داشتن آنکه اکثریت زوجین در این مطالعه دارای تحصیلات دانشگاهی و شاغل در سازمان دولتی می‌باشند، تعمیم‌پذیری نتایج به گروه‌های دارای تحصیلات پایین‌تر و غیر شاغل باید با احتیاط صورت گیرد. محدودیت دیگر این مطالعه، عدم انجام روایی پیش‌بینی‌کننده و همزمان بود، بنابراین توصیه می‌شود در مطالعات آتی، این نوع روایی نیز مدنظر قرار گیرد.

نتیجه‌گیری: در پژوهش حاضر، از طریق تحلیل‌های مختلفی مثل تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، همسانی درونی (آلفای کرونباخ)،

همسانی طی زمان (آزمون - بازآزمون) پرسشنامه ۲۰ گویه‌ای مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت با حذف ۸ آیت، ۱۲ گویه باقی‌مانده بر چهار عامل بارگذاری شدند. این چهار عامل حدود ۴۳/۷۵ درصد از واریانس کل را تبیین کردند. بنابر نتایج به دست آمده، نسخه نهایی شامل ۱۲ پرسش با چهار عامل (عامل اول: تعهد تهدید شده، عامل دوم: فردی شدن زندگی مشترک، عامل سوم: حریم غیرخصوصی، و عامل چهارم: صمیمیت کم‌رنگ) جهت سنجش پیامدهای حضور زوجین در شبکه‌های اجتماعی دارای روایی سازه و پایایی قابل قبول بوده و می‌توان از آن جهت سنجش این پیامدها بر سبک زندگی زوجی استفاده کرد. به‌طور کلی، نتایج این مطالعه شواهد مناسبی در خصوص استحکام و پایایی ابزار سنجش پیامدهای حضور در شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی زوجین، بر اساس انجام فرآیند روان‌سنجی مورد مطالعه فراهم نمود.

تشکر و قدردانی: این پژوهش بخشی از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آموزش بهداشت و ارتقای سلامت دانشگاه علوم پزشکی زنجان است. این مقاله با کد اخلاق REC.ZUMS.۲۹۹,۱۳۹۵، برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آموزش بهداشت و ارتقای سلامت مصوب دانشگاه علوم پزشکی زنجان است. محققان این مطالعه از تمامی مشارکت‌کنندگان و همچنین معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی زنجان قدردانی می‌کنند.

تضاد منافع: بدین‌وسیله نویسندگان اظهار می‌کنند که هیچ‌گونه تضاد منافع در مطالعه حاضر وجود ندارد.

References

1. NaseriBooriAbadi T, Sadoughi F, Sheikhtaheri A. The Status of Electronic Health Literacy in people with Hearing Impairment: Content Analysis Approach. Journal of Health Literacy. 2021;6(3)
2. Adlipour S, Mir Mohammad Tabar SA, Behjat Y. Facebook Social Network, Iranian Youth and Social Order: Secondary Analysis of Existing Research. Religion & Communication. 2016;22(2):87-115.
3. Seifollahi S, Shateri P. The Role of New Social Networks in Changing the Behavior of Girls and Women in Iran (Case of Study: girls and women university students in Tehran in 2013). Iranian Social Development Studies. 2015;7(2):27-44.
4. Saleh M, Mukhtar J. Social media and divorce case study of Dutse LGA Jigawa State. IOSR Journal Of Humanities And Social Science. 2015;20(5):54-9.
5. Valenzuela S, Halpern D, Katz JE. Social network sites, marriage well-being and divorce: Survey and state-level evidence from the United States. Computers in Human Behavior. 2014;36:94-101. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.03.034>
6. Clayton RB, Nagurney A, Smith JR. Cheating, breakup, and divorce: Is Facebook use to blame? Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking. 2013;16(10):717-20. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0424> PMID:23745615

7. Yoshany N, Mazloomi-Mahmoodabad S-S, Mihanpour H, Seyed-khameshi S-s, Gerayllo S, Nabil A. The Role of Using Smartphones on Depression Rate in Retired Elderly. *Iranian Journal of Health Education and Health Promotion*. 2020;8(3):240-8. <https://doi.org/10.29252/ijhehp.8.3.240>
8. Gull H, Iqbal SZ, Al-Qahtani S, Alassaf RA, Kamaleldin MM. Impact of social media usage on married couple behavior a pilot study in Middle East. *International Journal of Applied Engineering Research*. 2019;14(6):1368-78.
9. Cravens JD, Whiting JB. Clinical implications of internet infidelity: Where Facebook fits in. *The American Journal of Family Therapy*. 2014;42(4):325-39. <https://doi.org/10.1080/01926187.2013.874211>
10. Mayring P. Qualitative content analysis: Theoretical background and procedures. *Approaches to qualitative research in mathematics education*: Springer; 2015. p. 365-80. https://doi.org/10.1007/978-94-017-9181-6_13
11. Kyriazos TA. Applied psychometrics: sample size and sample power considerations in factor analysis (EFA, CFA) and SEM in general. *Psychology*. 2018;9(08):2207. <https://doi.org/10.4236/psych.2018.98126>
12. Lawshe CH. A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*. 1975;28(4):563-75. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
13. Nejatian M, Tehrani H, Momeniyan V, Jafari A. A modified version of the mental health literacy scale (MHLS) in Iranian people. *BMC psychiatry*. 2021;21(1):1-11. <https://doi.org/10.1186/s12888-021-03050-3> PMID:33485306 PMCID:PMC7824912
14. Brown TA, Moore MT. Confirmatory factor analysis. *Handbook of structural equation modeling*. 2012:361-79.
15. Khajeahmadi M, Pooladi S, Bahreini M. Design and assessment of psychometric properties of the Addiction to Mobile Questionnaire Based on Social Networks. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*. 2016;4(4):42-50.
16. Fathi S, Vosughi M, Salmani G. Investigating the relationship between using virtual social networks and youth lifestyles (Case study: Khalkhal youth). *QJ Sociol Stud Youth*. 2016.
17. Rahimi M, shekarbeugi A, saroukhani B, Zahra Hazrati somee. Sociological study of the relationship between virtual social networks and current changes in couples marriages in a Tehran city. *Journal of Socio-Cultural Changes* 2016;13(4):1-18.
18. Arabi Mahdi. Investigating the Relationship between Using Virtual Mobile Social Networks and Emotional Divorce of Couples (Case Study of Isfahan). *Isfahan Police Science Quarterly*. 2017;4(12):40-63.
19. Prabu D, Stafford L. A relational approach to religion and spirituality in marriage: The role of couples' religious communication in marital satisfaction. *Journal of Family Issues*. 2015;36(2):232-49. <https://doi.org/10.1177/0192513X13485922>
20. Mahdizadeh M, Solhi M, Azar FE, Taghipour A, Farid AA. Psychosocial experiences of the internet in a group of adolescents: A qualitative content analysis. *Medical journal of the Islamic Republic of Iran*. 2017;31:46. <https://doi.org/10.14196/mjiri.31.46> PMID:29445675 PMCID:PMC5804448
21. Farahmand M, Javaherchian N, Javaherchian L. Globalization of culture and rethinking of sexual interactions; a case study of the youth in Yazd. *Strategic Studies of public policy*. 2014;5(14):175-204.
22. Becker M. Privacy in the digital age: comparing and contrasting individual versus social approaches towards privacy. *Ethics and Information Technology*. 2019;21(4):307-17. <https://doi.org/10.1007/s10676-019-09508-z>
23. Levy K, Schneier B. Privacy threats in intimate relationships. *Journal of Cybersecurity*. 2020;6(1):tyaa006. <https://doi.org/10.1093/cybsec/tyaa006>
24. Nakhshpour E, Ebrahimpour D. Relationship between presence and activity in cyberspace with marital adjustment among married men and women referring to counseling centers in Urmia. *Woman and Family Studies*. 2018;11(39):133-53.
25. Onsroudi E, Hosseinian PD, S., Salehi F, Mo'meni F. The Interrelationship of Internet Addiction, Adolescents' Conflict with Parents, Multidimensional Perceived Social Support, and Happiness. *Quarterly Journal Of Family and Research*. 2013;10(3):77-94.
26. Hashemi S, Soltanifra M, Soltanifar M. The Impact of Social Networks on Relationship between Spouses in Iran. *OIDA International Journal of Sustainable Development*. 2017;10(05):55-62.
27. OdinÄf AN. On the Right to Privacy and Family Life in the Context of Globalization and the Digital Era. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*. 2020;20(2):177-83.